

PETI POLJOPRIVREDNI FORUM

HRANA ZA EVROPU

AGROPRIVREDA SRBIJE U
PREDPRISTUPNOM PERIODU

ЕКОНОМСКИ ИНСТИТУТ
ECONOMICS INSTITUTE
1947

Друштво аграрних економиста Србије
Serbian Association of Agricultural Economists

Subotica, 15-17. oktobar 2015.

Ekonomski institut , Ulica Kralja Milana 16, 11000 Beograd, Srbija, E: poljoprivredniforum@ecinst.org.rs, W: www.ecinst.org.rs
Društvo agrarnih ekonomista Srbije, Ulica Nemanjina 6, Zemun, 11080 Beograd, Srbija, E: milsevar@eunet.rs, W: www.daes.org.rs

PETI POLJOPRIVREDNI FORUM

HRANA ZA EVROPU

AGROPRIVREDA SRBIJE U
PREDPRISTUPNOM PERIODU

Subotica, 15-17. oktobar 2015.

ЕКОНОМСКИ ИНСТИТУТ
ECONOMICS INSTITUTE

1947

Друштво аграрних економиста Србије
Serbian Association of Agricultural Economists

PANEL: 4. KAKO MALA PORODIČNA GAZDINSTVA DA BUDU ODRŽIVA?

Tema izlaganja: SELO KAO AGRARNI GRADIĆ

Ime i prezime, funkcija: UROŠ DJ.TIMOTIĆ direktor

GODINE KOJE SU POJELI SKAKAVCI

- **DO RASPADA JUGOSLAVIJE:**
- **BAVLJENJE POLJOPRIVREDOM BIO JE VRLO KORISTAN HOBI KAD JE POLJOPRIVREDA SLUŽILA DA SE OSTVARI NEKI VIŠAK PRIHODA KOJIM SE POPUNJAVAO PORODIČNI BUDŽET A ZAPOSLENJE U FABRICI SLUŽILO KAO SIGURAN IZVOR PRIHODA.**
- **VREME SANKCIJA:**
- **STANJE U PRERADJIVAČKOM SEKTORU OČAJNO, VELIKA BESPOSLICA, OGROMAN BROJ RADNIKA NA IVICI SOCIJALNE BEDE. JEDNOM NOGOM U FABRICI DRUGOM NA NJIVI. EFIKASNO NI NA JEDNOM MESTU! MEDJUSOBNO SU SE LAGALI DRŽAVA I RADNICI.**
- **OVI POSLEDNJI SU ĆUTALI, NISU RADILI, PRIMALI SU DEO NEKOG MINIMALNOG ZAGARANTOVANOG LICNOG DOHODKA, OBRADJIVALI ZEMLJU, ŠVERCOVALI I NEKAKO PREŽIVLJAVALI.**
- **LAŽNO UPOSLENI KOJI NISU BILI NA PRINUDOM ODMORU, SREĆNI ZBOG TOGA, DOLAZILI NA POSAO, NA KOJEM NISU RADILI, OČEKUJUĆI MINIMALAC KOJI CE DOĆI AKO DODJE, U MEDJUVREMENU PREŽIVLJAVALI TAKO STO SU NAMIRNICE ZA ŽIVOT DONOSILI SA SELA, OPTEREĆUJUĆI IONAKO IZRABLJENA PLEĆA SVOJIH UVELIKO OSTARELIH RODITELJA.**
- **GODINA ZA GODINU I TAKO DO DANAŠNJEG DANA SE IZ VIŠKA PRIHODA KOJI SA STVARAO U POLJOPRIVREDI FINANSIRAO SE NERAD JEDNE OGROMNE MASE LAŽNO ZAPOSLENIH RADNIKA.**
- **DANAS JE VIŠE NEGO SIGURNO DA JE BEZ POSLA OSTAO VELIKI BROJ LJUDI NE ZATO STO JE DOŠAO OVAJ ILI ONAJ NA VLAST VEĆ ZATO STO JE TO BILA NAŠA EKONOMSKA NEMINOVNOST.**
-

UKRATKO O SRPSKOM SELU

Branislav GULAN, član Odbora za selo SANU

- **U Srbiji (bez KiM) ima blizu 4.600 sela**
- **Od toga broja 1.200 je u fazi nestajanja**
- **Čak u 86 odsto njih beleži se pad broja stanovnika**
- **U 986 naselja u Srbiji je manje od 100 stanovnika**
- **U selima ima 50.000 napuštenih kuća**
- **Na još 145.000 kuća u Srbiji piše privremeno nenastanjeno**
- **U njima je danas 260.000 momaka i 100.000 devojaka koji su se približili 50. toj godini, a da nisu zasnovali porodice**
- **Za pola veka od 1950. do 2000. godine iz sela u gradove je prešlo osam miliona ljudi U svetu je za takav proces potrebno 120 do 150 godina**
- **U Srbiji čak 73 odsto sela nema dom kulture ni biblioteku**
- **U Srbiji je danas gotovo 11 potpuno praznih naselja, dok 85 njih ima manje OD DESET STANOVNIKA**
- **U 986 sela stanuje danas manje od 100 žitelja**

UKRATKO O SRPSKOM SELU

Branislav GULAN, član Odbora za selo SANU

- **U 86 odsto sela opada broj stanovnika**
- **Poštu nema čak 2.000 sela**
- **Čak 500 sela nema asfaltni put i vezu sa svetom**
- **U 400 sela u Srbiji nema ni prodavnice. Žitelji moraju na put da kupe hranu!**
- **U 2.760 sela nema vrtića**
- **U 230 sela nema osnovne škole**
- **U selima Srbije nedostupna je većina sadržaja za iole normalan život**
- **U dve trećine sela nepostoji veterinarska ambulanta iako je glavno zanimanje poljoprivreda, a samo u malom broju ruralnih naselja postoje biljne apoteke**
- **Oko 38 odsto seoskih domaćinstava je siromašno**
- **Od toga 43,1 odsto siromašnih je u Srbiji!**
- **OVO JE SLIKA O STANJU SRPSKOG SELA 2014 GODINE**

ODRŽIVOST PROSEČNOG PORODIČNOG GAZDINSTVA?!

- **Odgovor je najsigurnije potražiti na osnovu energetskeg bilansa ili bilansa potrebne energije za život četvoročlanog porodici i bilansa energije koju proizvede ista porodica obradjujući (kao prosečna) 4,5 ha zemlje.**
- **Stručno je opravdano predložiti da se na 4,5 ha, prosečnog seoskog domaćinstva u Srbiji 3 ha koriste za proizvodnju 8000 l mleka i 6000 kg mesa, 1ha za proizvodnju 4000 kg žitarica, 0,2 ha delom pod staklenikom ili plastenikom za proizvodnju 7000 kg povrća i oko 3000 kg voća, te 0,3 ha za stambeni, stajski, skladišni i manipulacioni prostor.**
- **Ovo praktično znači da bi četvoročlana porodica proizvela na 4,5 ha zemlje ukupno kroz hranu 158 560 MJ (mega džula) energije (u obliku mleka 20 160 MJ, u obliku mesa 75 600 MJ, u obliku žitarica 50 400 MJ, i oko 12 400 MJ u obliku voća i povrća).**
- **Uz proizvodnju mleka i mesa stoka od koje se sve to dobija bi proizvela uz duboku steju i oko 60 000 kg stajnjaka godišnje, sto je vise nego dovoljno da se nadjubri sva obradiva površina od 4,5 ha, čime bi se praktično anulirala potreba za veštackim djubrivom što je i najkraći put prema operacionalizaciji održive poljoprivrede.**

ODRŽIVOST PROSEČNOG PORODIČNOG GAZDINSTVA?!

- Optimalnim ljudskim prehrambenim potrebama treba 35% zitarica, 45% mleko, meso i masti, 12% povrće i 8% voće i šećeri. Ili energetski joj je potrebno za hranu 14 600 MJ energije godišnje.
- Ovo znači da tržištu može da isporuči hrane u energetske vrednosti od 143 960 MJ ili da se prehrani daljih 39 stanovnika, što daje proporciju od 10% ruralnog i 90% urbanog stanovništva.
- Do sličnih proporcija se dolazi i na osnovu normi od 0,17 ha po stanovniku što znači da sa 4,5 hektara može da se prehrani 26,5 stanovnika (4 člana seoskog domaćinstva čini 15%, a 22,5 stanovnika ili 85% bi moglo da živi u urbanoj sredini).
- Ako uzmemo minimalnu cenu $1\text{MJ} = 0,25$ eura to znači da porodično domaćinstvo:
- Godišnje proizvede hrane u vrednosti: $158560 \times 0,25 = 39640$ eura
- Od isporučenih MJ tržištu oprihoduje godišnje: $143960 \text{ MJ} \times 0,25 = 35990$ eura.
- u Srbiji ima 628.555 porodičnih domaćinstava.
- Znači da porodična domaćinstva mogu da ostvare kroz proizvodnju hrane : 628555×39640 eura = 24.915.920.200 eura (slovima ~ 25 milijardi eura)

ODRŽIVOST PROSEČNOG PORODIČNOG GAZDINSTVA?!

- Ako se pretpostavi da su troškovi porodičnog domaćinstva za proizvodnju 60% od MJ isporučениh tržištu ovo znači da porodično gazdinstvo ima pored hrane za svoje potrebe neto 14396 eura/godišnje ili 1200 eura mesečno!
- Ukupna neto suma je: 9.048.677.780 eura (slovima 9 milijardi eura)
- Medjutim kako primarnu poljoprivrednu proizvodnju prati i do 30% zaposlenih u prehrambenoj industriji i adekvatnom delu tercijalnog sektora proizilazi da bi bilo uputno da i taj deo živi u ruralnom ambijentu. Ovo znači da bi 45% populacije moglo da živi na selu.
- Razvijena informatičko-telekomunikaciona infrastruktura u ruralnom prostoru mogla bi iseliti i daljni značajni procenat tercijalnog sektora iz urbanog prostora.
- Kvalitet života, ekonomski, energetski i ekološki bi trebali biti podsticaj pojedincima i čitavim porodicama da odaberu život na selu.

ŠTA JE TO AGRARNI GRADIĆ?

- **Agro grad — uređeno naselje, u kome će biti stvorena proizvodna i društvena infrastruktura za obezbeđivanje socijalnih standarda stanovništva koji u njemu žive i stanovnika okolnih teritorija:**
 - **centralno i lokalno vodosnabdevanje (hladno i toplo), uključujući i sistem za gašenje požara;**
 - **centralno snabdevanje gasom (ili razvoj sistema za snabdevanje tečnim gasom za kolektivno korišćenje);**
 - **ulice sa tvrdom podlogom i asfaltom;**
 - **mreža puteva, koji ga povezuju sa okolnim naseljenim mestima;**
 - **putnički saobraćaj sa reonskim i oblasnim centrima**
 - **objekti telefonskih veza na osnovu stacionarnih i mobilnih sistema veza;**

ŠTA JE TO AGRARNI GRADIĆ?

- objekti maloprodaje i potrošačkih zadruga;
- regionalni ogranci javnih komunalnih preduzeća ;
- struktura za održavanje privatnih farmi stanovništva;
- predškolske ustanove i škole;
- sportski objekti sa pratećim sadržajima, organizacije eko-turizama, lovačka udruženja, udruženja sportskih ribolovaca;
- ambulante lekara opšte prakse;
- vatrogasne stanice;
- putni servisni objekti (ugostiteljski, auto servis, benzinske pumpe, hoteli);
- kulturne institucije (kulturni centri, klubovi, biblioteke i tako dalje.), centri tradicionalnih narodnih umetnosti i zanata;
- pravne usluge javnosti, uključujući i notara.

KOJIM PUTEM DO CILJA?

- **ZADRUŽNI SAVEZ SRBIJE TRANSFORMISATI U NACIONALNI ZADRUŽNI SAVEZ.**
- **ČLANOVI NACIONALNOG ZADRUŽNOG SAVEZA SU SVI GRANSKI SAVEZI.**
- **RAZNI TIPOVI ZADRUGA SU ČLANOVI MATIČNIH SAVEZA.**
- **STIMULISATI OSNIVANJE ZADRUGA U SVIM OBLASTIMA KROZ RAZNE BENEFICIJE ZADRUGAMA ODNOSNO ČLANOVIMA ZADRUGE!**
- **ČLANOVIMA ZADRUGA OBEZBEDITI UZ NJIHOVO UČEŠĆE, BESKAMATNE ZAJMOVE KOJE BI VRAĆALI U ROBI.**
- **ZAHTEVATI OD SVAKOG MINISTARSTVA DA PRIBLIŽE NOVA ZNANJA I TEHNOLOGIJE KRAJNJEM KORISNIKU.**

ZAKLJUČAK

- **ORGANIZOVAN NACIONALNI ZADRUŽNI SAVEZ MOŽE DA PRERASTE U JEDNU OD GLAVNIH MOTORNIH SNAGA U RAZVOJU SRPSKE PRIVREDE.**
- **ORGANIZOVAN NACIONALNI ZADRUŽNI SAVEZ DA PRIVUČE KAPITAL OD ONIH KOJI SU IZ OVE ZEMLJE OTIŠLI U INOSTRANSTVO DA ZARADE NOVAC I DA SE U NJU VRATE ,U IZNOSU OD OKO 100 MILIJARDI EURA!**
- **ORGANIZOVAN NACIONALNI ZADRUŽNI SAVEZ MOŽE DA ZAUSTAVI ODLAZAK IZ ZEMLJE ONIH KOJI ŽELE DA ODU IZ NJE I DA SE NIKAD U NJU NE VRATE!**
- **SAMO DOBRO ORGANIZOVANI ZADRUŽNI SAVEZI MOGU OSLOBODITI I MOBILISATI OGROMAN POTENCIJAL KOJI IMA SRBIJA I NJENI GRADJANI.**
- **REZULTAT TAKVOG ORGANIZOVANJA MOŽE OD SVAKOG NAŠEG SELA NAPRAVITI AGRARNI GRADIĆ**